

ISSN: 2146-1961

Çakır, Z. (2022). Spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık ve e-mağduriyet davranışlarına yönelik tutumlarının incelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(48), 656-671.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3169>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

SPOR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN E-ZORBALIK VE E-MAĞDURİYET DAVRANIŞLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Zekai ÇAKIR

Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Bayburt, Türkiye, zekaicakir@bayburt.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7719-1031

Gönderim tarihi: 21.02.2022

Kabul tarihi: 12.05.2022

Yayın tarihi: 01.06.2022

Öz

Bilgi ve iletişim teknolojisi alanındaki hızlı gelişmeler, cep telefonu ve internet gibi araçları her yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir grubundan insan için günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası durumuna getirmiştir. Eğitim süreçlerinin online ve uzaktan eğitim modelinin yaygın yaşandığı covid-19 pandemisi sonrası eğitim süreçlerinin Metaverse veya Türkçe tabiriyle sanal evren ortamına taşınmasının gündeme geldiği bu kuantik çağda öğrencilerin e-zorbalık davranışları ve e-zorbalık mağduriyetlerinin incelenmesinin önemini arttıran bir etken olmaktadır. Bu araştırmanın amacı, spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin siber zorbalık davranışı sergileme ve siber zorbalık mağduru olma durumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, disiplin cezası alma, spor branş türü, internet kullanım süresi, anne eğitim düzeyi baba eğitim düzeyi, ekonomik gelir durumu, internete bağlanma kaynağı bakımından incelemektir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı betimsel araştırmanın çalışma grubu, Malatya’da spor liselerinde öğrenimine devam eden 135 erkek 117 kadın öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin toplanması amacıyla Başaran ve Çikrikci (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan E-Bullying Scale (E-BS) ve E-Victimization Scale (E-VS) ölçeği kullanılmıştır. Veriler SPSS 26 paket programı ile, t-testi, korelasyon, frekans, yüzde, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve LSD testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada Öğrencilerin siber zorbalık davranışı sergileme tutumlarında cinsiyete göre anlamlı farklılaştığı ($p<0.05$), ve erkeklerin kadınlardan daha fazla puan ortalamasına sahip oldukları, siber zorbalık mağduru olma durumlarında ise kadınların e-zorbalık mağduru puan ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin en fazla E-zorbalık davranışı sergileyen ve 4.sınıfların en az e-zorbalık mağduru olma davranışı sergileyen sınıf düzeyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelir düzeyinin ve günlük internette geçirilen sürenin artması e-zorbalık davranış sergileme ve e-zorbalık mağduru davranış sergilemede anlamlı farklılık gösterdiği analiz edilmiştir ($p<0.05$). Yapılan analizler sonucunda spor branş türü, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. E-zorbalık ve E-mağduriyet düzeyleri arasındaki korelasyon analizine göre spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık tutumları ile e-mağduriyet düzeyleri arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü ($r=0.332$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada antrenörler, idareciler ve aileler için önleme ve müdahale stratejileri önerilmektedir. Öğrencilerde görülebilecek, e-zorbalık davranış sergileme ve e-zorbalık mağduru olma durumlarına karşı dijital platformlarda ve metaverse evreninde öğrencileri bekleyen güncel tehlikelere dikkat çekilmektedir.

Anahtar kelimeler: E-zorbalık, e-mağduriyet, metaverse, eğitim, öğrenciler, spor lisesi.

ANALYZE OF SPORT HIGH SCHOOL STUDENT'S ATTITUDES TOWARDS E-BULLYING AND E-VICTIMIZATION

ABSTRACT

Rapid developments in information and communication technology made tools like mobile phones and the internet an indispensable piece of life for every people of every age, every gender, every education level, and every income level. There is a factor that increases the importance of examining students' e-bullying and e-victimization behaviors in this quantic era in which, education processes' transferring to the metaverse is debated. The goal of this research is to examine the connection between the sports high school students' showing cyberbullying and being cyber victims and examine the connection with gender, status level, receiving disciplinary punishment, sports branch type, internet usage time, parent education level, economic income level and the source of connecting internet. The study group of descriptive research, in which a correlational survey model is used, consists of 135 male and 117 female sports high school students in Malatya. In a view of collecting the data, adapted to Turkish by Basaran and Cikrikci(2015), the E-Bullying Scale and E-victimization Scales are used. The data are analyzed with the usage of the SPSS 26 package program, t-test, correlation, frequency, percentage, one-way variance analysis(ANOVA), and LSD test. In the research, it is proved that the attitudes of showing e-bullying of students change significantly by gender ($p<0.05$), and male students have more average points than female students however when it comes to cyber victimization, female students' cyber victim average point is higher than male students. It is concluded that 2nd-year and 3rd-year students are the ones who show e-bullying most, on the other hand, 4th-year students are the ones who are the least e-victimized. It is analyzed that, an increase in income level and increasing in time, that is spent on internet usage in a day, show significant changes on showing e-bullying manners and e-victimization manners. According to the results of the research, there is no connection between sports branch types and parent education level. According to the correlation analysis about e-bullying and e-victimization levels, it is found that there is a positive and significant connection between sports high school students' e-bullying attitudes and e-victimization levels($p<0.05$). In this study, interference and prevention are suggested to trainers, administrators, and families. For the situation that can be seen in the students like e-bullying and evictimization, it is pointed out the current dangers that wait for students on digital platforms and the metaverse universe.

Keywords: Keyword1, keyword2, keyword3.

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi cep telefonu ve bilgisayar kullanımının yaygınlaşması, cep telefonu kullanım yaşının giderek düşmesi ve akıllı cep telefonları sayesinde çocuk ve gençlerin internette çok daha fazla zaman geçirmelerine neden olduğu görülmektedir (Güleç, 2018). Bilişim dünyasındaki bu gelişim; sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik açıdan her bireyin hayatına olumlu ve olumsuz şekillerde etkilemektedir. Teknolojik gelişmeler ve güncellenen yenilikler insanoğlunun hayatında önemli şekilde kolaylaştırırken, teknolojik gelişmeleri amacı dışında kullanan kişiler ise olumsuz sonuçların meydana gelmesine sebep olmaları kaçınılmazdır. Akıllı telefonlar ve teknolojik aletler öğrenciler için buldukları ortamlarda iletişim, haberleşme ve oyun aracı dışında statü göstergesi olarak kullanılmaktadır (Semerci, 2017).

Geleneksel zorbalık çocuk ve ergenlerin grup veya teke tek kaldıkları zamanda maruz kaldıkları düşünsel, davranışsal ve duygusal olgulardan biri olarak ele alınırken zorbalık yerini eğitim süreçlerinin metaverse ortamına taşınmasının gündeme geldiği bu kuantik çağda e-zorbalık internet ya da diğer dijital teknolojileri amacı dışında ve ısrarlı bir biçimde herhangi bir kişiye zarar vermek olarak adlandırılmakta, E-mağduriyet ise, e-zorbalığa maruz kalma şeklinde tanımlanmaktadır (Agatston et al., 2007; Kowalski & Limber, 2007). E-zorbalık ve e-mağduriyetin öğrenciler üzerinde daha sarsıcı etkileri olan bir durum olarak önem kazanmaktadır.

Yapılan araştırmalarda okullarda öğrenciler geleneksel zorbalık davranışlarını sanal ortama taşıyarak yeni bir saldırganlık türü olan e-zorbalık davranış sergileme olaylarının başlamasına neden olmuşlardır. Öğrenciler arasında E-zorbalık, sosyal medyada herkes tarafından en sıkça karşılaşılan bir olgu olduğu söylenebilir. (Bolukbaş & Kırık, 2020). Yapılan araştırmalarda ergenlerin % 60-70'inin günlük yaşamda zorbalığa maruz kaldıkları belirtilmiştir (Bradshaw et al., 2007; Rivers et al., 2009). Öğrenciler arasında gerçekleşen fiziksel zorbalıklar yerini sanal ortamlarda yaşanan e-zorbalık davranışlarına bırakmıştır. Bu durum, yaygın bir şekilde e-mağduriyet davranışlarının yaşandığı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Aktepe, 2013; Ayas & Horzum, 2012; Raskauskas & Stoltz, 2007; Ybarra & Mitchell, 2004).

Covid 19 pandemi süreci eğitim paradigmasında köklü değişimler yaşanmasına sebep olmuş, birçok sektörde olduğu gibi spor salonları, stres ve kaygı içerisinde online spor dersleri ile çocuk ve gençlerin internette geçirdikleri süreleri arttırmıştır (Çakır, 2020; Şahin & Gonen, 2020). İnternette geçirilen sürenin fazlalığı e-zorbalık davranışı sergileme ve e-zorbalık mağduru olma durumlarıyla doğru orantılıdır. E-zorbalık davranışına maruz kalan öğrencilerde, depresyon, yalnızlık, huzursuzluk ve mutsuz hissetme, sosyal ilişkilerde zayıflık ve akademik performans düşüklüğü, gibi durumlar oluşmaktadır (Beran & Li, 2005; Hinduja & Patchin, 2005; Strom & Strom, 2006).

Sanal ortamlardaki e-zorbalık davranışları incelendiğinde şifre çalma, kişisel bilgileri ele geçirme, internet giriş şifresi çalma, izinsiz web cam ve fotoğraf kaydı alma, virüslü e-postalar, başkalarının ismiyle sosyal medya hesapları oluşturma, incitici, hakaret içerikli mesajlar, yorumlar yazma, uygunsuz fotoğraflar yayınlamasının yaygınlığından söz edilebilir. Bu davranış türlerinin öğrenciler arasında yaygın olduğunu ve e-zorbalık ve e-mağduriyet davranış sergileme türlerinin karşımıza çok çeşitli şekillerde ortaya çıkabileceğini bizlere

göstermektedir (Arıca, 2009; Erdur-Baker & Kavşut, 2007). Öğrencilerde ahlaki ve insani, toplumsal değerlerin kazandırılmasında sporun çok önemli bir yeri olduğu ifade edilebilir (Pehlivan & Konukman, 2004). Okullarda gerçekleştirilen spor faaliyetlerinin çeşitliliği, çocuk ve gençlerde dayanışma duygusunu geliştirmeye katkı sağlaması yanında, paylaşım, adalet, hoşgörü ve yardım severlik gibi değerlerin kazandırılmasında önemli bir role sahip olmaktadır (Kayışoğlu et al., 2015). Bu bağlamda spor ahlaki temeller üzerine kurulu önemli değere sahip bir faaliyettir denilmektedir (Whithead, 1998). Spor lisesi öğrencileri, geleceğin rol model olacak sporcularıdır (Mayda,2020), aynı zamanda antrenör, spor adamı, hakem, yazar ve spor seyircisi olma bakımından da e-zorbalık davranış sergileme ve e-zorbalık mağduru olma durumları incelenmesi gereken önemli bir konu olmaktadır (Yıldıran, 2005; Yıldırım, 2017).

Bu araştırmada antrenörler, idareciler ve aileler için e-zorbalığı ve e-mağduriyeti önleme ve müdahale stratejileri incelenmiş, öğrencilerde görülebilecek, e-zorbalık davranış sergileme ve e-zorbalık mağduru olma durumlarına karşı dijital platformlarda ve güncel kavram olarak Metaverse veya Türkçe tabiriyle sanal evrende fiziksel gerçekliği dijital sanallıkla birleştiren sürekli ve kalıcı çok kullanıcı bir ortam olan gerçeklik sonrası öğrencileri bekleyen güncel tehlikelere dikkat çekilmektedir (Mystakidis, 2022).

Bu mevcut araştırmanın amacı, spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık ve e-mağduriyet düzeylerinin (cinsiyet, sınıf, branş türü, Disiplin cezası alma, spor branş türü, anne eğitim düzeyi baba eğitim düzeyi, gelir durumu vb.) değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır? Sorularına cevaplar aramaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Spor Lisesi öğrencilerinin E-zorbalık davranışı sergileme ve E-mağduriyet olma durumlarını belirlemek ve e-zorbalık durumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, günlük internet kullanım süresi, yapılan spor branşı, gelir durumu, disiplin cezası alma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve internete bağlanılan kaynağa göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik bu çalışma, ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Genel tarama modeli içinde yer alan ilişkisel tarama modeli iki ve daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2009). Tarama araştırmalarının temel amacı mevcut durumu betimlemektir. Bu araştırma türü genellikle çok fazla miktarda veriye dayandığı için araştırmacı büyük örneklem üzerinde istatistiksel işlemler yaparak çalışır (Karasar, 2009). Bu bağlamda elde edilen veriler betimlenerek farklı değişkenlerle e-zorbalık ve e-mağduriyet durumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Evren-Örneklem (Araştırma Grubu)

Araştırmanın evrenini spor lisesi öğrencileri oluşturmakta olup, araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 Eğitim Öğretim yılında Malatya ilinde öğrenim gören kadın(n=117) ve erkek(n=135) toplam 252 Spor Lisesi öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın etik kurul izni Bayburt Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan 14/04/2021 tarihli ve E-51694156-050.99-13245 sayılı 2021/89 kararı ile alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanmasında, Lam ve Li (2013) tarafından geliştirilen orijinal adı E- Bullying Scale (E-BS) olan, Başaran ve Çikrıkci (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan E-Zorbalık Ölçeği ile E-Mağduriyet ölçeği ve araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Ölçek dijital ortama aktarılarak spor lisesi öğrencilerine link olarak ulaştırılmıştır. Çalışmaya dahil olan katılımcılara gönüllü onam formu iletilmiş araştırmanın amacı, önemi ve yöntemi, hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Çalışma sadece gönüllü katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: E-Zorbalık ve E-Mağduriyet ile ilgili araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Hazırlanan bu formda lise öğrencilerinin cinsiyeti, sınıfı, disiplin ceza alma durumu, günlük internet kullanım süresi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile gelir durumlarını tespit etmeye yönelik sorular bulunmaktadır.

E-Zorbalık Ölçeği / E-Bullying Scale (E-BS): Bu çalışmada Lam ve Li (2013) tarafından geliştirilen orijinal adı E-Bullying Scale (E-BS) olan, Başaran ve Çikrıkci (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan (0= 0 kez - 6= 6 ve daha fazla) 7'li likert derecelendirmeye göre düzenlenen, 6 maddelik tek boyuttan oluşan ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır.

E-Mağduriyet Ölçeği / E-Victimization Scale (E-VS): Başaran ve Çikrıkci (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan (0= 0 kez- 6= 6 ve daha fazla) 7'li likert derecelendirmeye göre düzenlenen 5 maddelik tek boyuttan oluşan ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır (Gençdoğan & Çikrıkci, 2015; Lam & Li, 2013).

Skewness ve Kurtosis Değerleri ile Normalliğin Kontrolü

Bu çalışmada elde edilen verilerin normal dağılım gösterip durumunu belirlemek için Skewness ve Kurtosis değerlerine ait veriler aşağıdaki tabloda detaylı incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1.5 arasında tespit edilmiştir.

Tablo 1. E-zorbalık ve E-Mağduriyet Ölçek Ortalamalarının Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

	N	Min.	Max.	Mean	Skewness	Std.Error	Kurtosis	Std.Error
E-Zorbalık	252	0,33	3,67	1,515	,631	,153	-,672	,306
E-Mağduriyet	252	0,80	6,00	2,301	1,157	,153	,849	,306

Tablo 1'de E-Zorbalık Ölçek ortalaması ile E-mağduriyet ölçek ortalamasına ait tanımlayıcı istatistikler gösterilmektedir. Skewness ve kurtosis (çarpıklık ve basıklık) değerleri incelendiğinde $\pm 1,5$ sınırları arasında değer aldığı için değişkenler normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır. Bu yüzden çalışmada parametrik test teknikleri olan yöntemler kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistik sonuçlarına göre, katılımcıların E-zorbalık ortalaması 1,515, E-mağduriyet ortalaması 2,301'dir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 26 versiyon paket program kullanılarak analizleri yapılmıştır. Toplanan veri setleri analiz edilmeden önce, güvenilirlik şartını karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmiştir. E-zorbalık ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .780, E-mağduriyet ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise .788 bulunmuştur. Elde edilen katsayının 0.7 ve üstü bulunması sebebiyle ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmiştir (Kiliç, 2016; Ozdamar, 2010). Bu bağlamda verilerin analizinde cinsiyet, disiplin cezası alma durumu, aktif faaliyet gösterilen spor branş türü değişkenine göre iki farklı bağımsız değişken için independent samples t testi, sınıf, internet kullanım süresi, internete erişim kaynak türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve gelir durumu değişkenine göre ikiden fazla bağımsız değişken için one way anova testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2011; George & Mallery, 2010). Gruplar arası farklılığı ortaya koymak için LSD testleri yapılmıştır. Tüm Veri analizlerinde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ alınmıştır. (Büyüköztürk, 2011)

BULGULAR

Bu bölümde, elde edilen verilerin araştırma amacı doğrultusunda yapılan istatistiksel analizlerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 2. Spor Lisesi Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	135	53,60
	Kadın	117	46,40
	Toplam	252	
Sınıf	1.Sınıf	63	25,01
	2.Sınıf	66	26,20
	3.Sınıf	52	20,60
	4.Sınıf	71	28,20
	Toplam	252	
Aktif Spor Branşınız	Bireysel Sporları	88	34,90
	Takım Sporlar	164	65,10
	Toplam	252	
Disiplin Cezası Alma Durumu	Evet	13	5,20
	Hayır	239	94,80
	Toplam	252	
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-2 Saat	98	38,90
	3-4 Saat	100	39,70
	5-6 Saat	30	11,90
	7+ Saat	24	9,50
	Toplam	252	
İnternete En fazla Erişim Araçlarınız?	Akıllı Telefon	180	71,40
	Tablet	23	9,10
	Masa Üstü Bilgisayar	31	12,30
	Notbook	18	7,10
	Toplam	252	
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	40	15,90
	Ortaokul	86	34,10
	Lise	97	38,50
	Üniversite	29	11,50
	Toplam	252	
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	14	5,60

	Ortaokul	111	44,00
	Lise	103	40,90
	Üniversite	24	9,50
	Toplam	452	
Gelir Durumu	Düşük	78	31,10
	Orta	112	44,40
	İyi	62	24,60
	Toplam	252	

Tablo 2'ye göre katılımcıların demografik bilgileri incelendiğinde araştırmaya katılan 252 kişinin %53,60'ı kadın (n=117), %46,40'ı erkektir (n=135). Katılımcıların %25,01'i 1.sınıf(n=63), % 26,20'si 2.sınıf(n=66), %20,60'ı 3.sınıf(n=52),%28,20'si 4.sınıftır(n=71). Araştırmaya katılanların %34,90'ı Bireysel Spor(n=88), %65,10'ı takım sporları(n=164) yapıları tespit edilmiştir. Katılımcıların %5,20'si disiplin cezası alan(n=13), %94,80'i disiplin cezası almayanlardan(n=239) oluşmaktadır. Katılımcıların günlük internet kullanım süreleri %38,90'ı 0-2 saat(n=98), %39,70'i 3-4 saat(n=100), %11,90'ı 5-6 saat(n=30), %11,90'ı 7+ saatdir. İnternet erişim araçları açısından %71,40'ı akıllı telefon(n=180), %9,10'ı tablet(n=23), %12,30'u bilgisayar(n=31),%7,10'u notbook(n=18) cihazlarla erişmektedirler. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumları %15,90'ı ilkököl(n=40), %34,10'u ortaokul(n=86), %38,50'si lise(n=97), %11,50(n=29)'si üniversite, baba eğitim durumları, %5,60'ı ilkököl(n=14), %44'ü ortaokul(n=111), %40,90'ı lise(n=103), % 9,50'si üniversite(n=24) eğitim düzeyindedir. Katılımcıların gelir durumları %31,10'u düşük, %44,40'ı orta, %24,60'sı iyi düzeyde tespit edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Mağduriyete Uğrama Durumlarına Ait Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	X	Ss	t testi		
					t	sd	P
E-Zorbalık	Erkek	135	1,65	0,819	3,118	250	.002*
	Kadın	117	1,35	0,702			
E-Mağduriyet	Erkek	135	2,02	0,904	-3,516	250	.001*
	Kadın	117	2,61	1,674			
Toplam		252					

* p<0,05

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme ve e-zorbalık mağduru olma durumları cinsiyet değişkenine göre değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda spor lisesi öğrencilerinin, E-zorbalık davranış sergileme puan ortalamalarında (t[3,118]=.0.02; p<.0,05) ve E-mağduriyete uğrama durumlarında (t[-3,516]=.0.01; p<.0,05) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin E-Zorbalık davranış sergileme puanları, kadın katılımcılardan daha yüksek (X=1,65), kadınların E-mağduriyete uğrama durum puanları(X=2,61), erkeklerden daha fazla olduğu saptanmıştır(X=2,02).

Tablo 4. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Mağduriyete Uğrama Durumlarının Aktif Yapılan Spor Branşı Değişkenine Göre T Testi Analiz Sonuçları

	Aktif Yapılan Spor Branşı	n	X	Ss	t testi		
					t	sd	P
E-Zorbalık	Bireysel Sporlar	88	1,42	,763	-1,313	183,035	.191
	Takım Sporları	164	1,56	,788			
E-Mağduriyet	Bireysel Sporlar	88	2,25	1,343	-,406	179,298	.685
	Takım Sporları	164	2,32	1,354			
Toplam							

* p<0,05

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme ve e-mağduriyete uğrama durumları aktif ilgilenilen spor branş türü değişkenine göre değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda spor lisesi öğrencilerinin aktif yaptıkları spor branş türü değişkenine göre, E-zorbalık davranış sergileme puan ortalamalarında ($t[-1,313]=.191$; $p>.0,05$) ve E-mağduriyete uğrama durumlarında ($t[-.406]=.0.685$; $p>.0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Mağduriyete Uğrama Durumlarının Disiplin Cezası Alma Değişkenine Göre T Testi Analiz Sonuçları

Disiplin Cezası Aldınız mı?	n	X	Ss	t testi			
				t	sd	P	
E-Zorbalık	Evet	13	2,67	,258	5,878	252	.000*
	Hayır	239	1,45	,749			
E-Mağduriyet	Evet	13	2,95	,788	1,799	250	.073
	Hayır	239	2,26	,136			
Toplam	252						

* p<0,05

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme ve e-mağduriyete uğrama durumları, öğrencilerin disiplin cezası alma değişkenine göre değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda spor lisesi öğrencilerinin disiplin cezası alma değişkenine göre E-mağduriyete uğrama durum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir ancak E-zorbalık davranış sergileme puan ortalamalarında ($t[5,878]=0.00$; $p<.0,05$) disiplin cezası almış olanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Disiplin cezası almış olan öğrencilerin E-zorbalık davranış sergileme puanları ($X=2,67$) disiplin cezası almamış olanların ortalamalarından yüksektir($X=1,45$).

Tablo 6. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Zorbalık Mağduru Olma Durumlarına Ait Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

	Sınıf	N	X	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Anlamlı Fark
E-Zorbalık	1.Sınıf (a)	63	1,22	,646	Betwen G.	15,112	3	5,037	9,058	.000*	b-a; c-a,b,d
	2.Sınıf (b)	66	1,57	,885	Within G.	137,913	248	,556			
	3.Sınıf (c)	52	1,92	,772	Toplam	153,025	251				
	4.Sınıf (d)	71	1,41	,660							
	Toplam	252	1,51	,780							
E-Mağduriyet	1.Sınıf (a)	63	2,27	1,491	Betwen G.	11,734	3	3,911	2,181	.091	-
	2.Sınıf (b)	66	2,46	1,500	Within G.	444,786	248	1,793			
	3.Sınıf (c)	52	2,55	1,013	Toplam	456,519	251				
	4.Sınıf (d)	71	1,99	1,242							
	Toplam	252	2,30	1,348							

* p<0,05

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme tutumları ve e-mağduriyete uğrama durumları sınıf değişkenine göre değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda tek yönlü varyans analizi sonuçları E-mağduriyete uğrama durumları sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır($p>.05$). E-zorbalık davranış sergileme puan ortalamalarında ise sınıflar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir($F=9,058$; $p<.05$). Farklılaşmanın kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma yöntemlerinden LSD testi uygulanmıştır. LSD testi sonuçları 3. Sınıfın ($X =1,92$), en fazla zorbalık

davranışı sergileyen sınıf düzeyi olduğunu, bunu sırasıyla 2.sınıf (X =1,57), 4.Sınıf (X =1,41) ve 1.sınıfların (X =1,22); izlediğini göstermiştir.

Tablo 7. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Zorbalık Mağduru Olma Durumlarının Günlük İnternet Kullanım Değişkenine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

	Günlük İnternet Erişim Süresi	N	X	Ss	Varyansın Kaynağı			F	P	Anlamlı Fark	
					Betwen G.	KT	sd				
E-Zorbalık	1-2 Saat(a)	98	1,38	,665	Betwen G.	6,851	3	2,284	3,874	.010*	d-a,b,c;
	3-4 Saat (b)	100	1,51	,766	Within G.	146,174	248	,589			
	5-6 Saat (c)	30	1,55	,750	Toplam	153,025	251				
	7+ Saat (d)	24	1,97	1,118							
	Toplam	252	1,51	,780							
E-Mağduriyet	1-2 Saat(a)	98	1,93	,979	Betwen G.	137,251	3	45,750	35,538	.000*	c-a,b; d-a,b,c
	3-4 Saat (b)	100	1,96	,979	Within G.	319,268	248	1,287			
	5-6 Saat (c)	30	3,01	1,749	Toplam	456,519	251				
	7+ Saat (d)	24	4,31	1,360							
	Toplam	252	2,30	1,348							

* p<0,05

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme tutumları ve e-mağduriyete uğrama durumları günlük internet kullanım sürelerine göre değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda tek yönlü varyans analizi sonuçları E-zorbalık davranış sergileme (F=3,874; p<.05) ve E-zorbalık mağduru olma durumları (F=35,538; p<.05), günlük internet kullanım süreleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir. Farklılaşmanın kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma yöntemlerinden LSD testi uygulanmıştır. LSD testi sonuçları 7+saat(X =1,97) günlük internet kullanımı olan öğrencilerin en fazla zorbalık davranışı sergileyen grubu oluşturmaktadır, bunu sırasıyla 5-6 saat (X =1,55), 3-4 saat(X =1,51) ve 1-2(X =1,38); izlediğini göstermiştir. En fazla e-zorbalık mağduriyetine sahip olan grup ise 7+saat(X =4,31) günlük internet kullanımı olan öğrenciler, bunu sırasıyla 5-6 saat (X =3,01), 3-4 saat(X =1,96) ve 1-2saat(X =1,93) izlediği saptanmıştır.

Tablo 8. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Zorbalık Mağduru Olma Durumlarının İnternete Erişim Araç Değişkenine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

	İnternete erişim aracı	N	X	Ss	Varyansın Kaynağı			F	P	Anlamlı Fark	
					Betwen G.	KT	sd				
E-Zorbalık	Mobil Telefon(a)	180	1,43	,716	Betwen G.	5,944	3	1,981	3,341	.020*	c-a
	Tablet (b)	23	1,48	,752	Within G.	144,081	248	,593			
	Bilgisayar (c)	18	1,89	,786	Toplam	153,025	251				
	Diğer	31	1,72	1,032							
	Toplam	252	1,51	,780							
E-Mağduriyet	Mobil Telefon(a)	180	2,42	1,492	Betwen G.	14,578	3	4,859	2,727	.045*	a-c;
	Tablet (b)	23	2,41	,955	Within G.	441,941	248	1,782			
	Bilgisayar (c)	18	1,83	,625	Toplam	456,519	251				
	Diğer	31	1,80	,746							
	Toplam	252	2,30	1,348							

Tablo 8'ye göre araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme tutumları ve e-mağduriyete uğrama durumları internete erişim araçlarına göre değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme

sonucunda tek yönlü varyans analizi sonuçları E-zorbalık davranış sergileme ($F=3,341$; $p<.05$) ve E-zorbalık mağduru olma durumları ($F=2,727$; $p<.05$), internete erişim araçları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir. Farklılaşmanın kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma yöntemlerinden LSD testi uygulanmıştır. LSD testi sonuçları E-zorbalık davranış sergilemede bilgisayar($X =1,89$) kullanıldığını, En fazla e-zorbalık mağduriyetine sahip olan grup ise Mobil akıllı telefonlar($X =2,42$) kullanan öğrencilerin olduğu saptanmıştır.

Tablo 9. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Mağduriyete Uğrama Durumlarının Anne Eğitimi Değişkenine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Anlamlı Fark	
E-Zorbalık	İlkokul (a)	40	1,70	,992	Betwen G.	3,736	3	1,245	2,069	.105	-
	Ortaokul (b)	86	1,59	,759	Within G.	149,289	248	,602			
	Lise (c)	97	1,37	,736	Toplam	153,025	251				
	Üniversite (d)	29	1,47	,593							
	Toplam	252	1,51	,780							
E-Mağduriyet	İlkokul(a)	40	2,39	1,21	Betwen G.	1,276	3	,425	.232	.874	-
	Ortaokul (b)	86	2,35	1,28	Within G.	455,244	248	1,836			
	Lise (c)	97	2,21	1,51	Toplam	456,519	251				
	Üniversite (d)	29	2,32	1,18							
	Toplam	252	2,30	1,34							

* $p<0,05$

Tablo 9 incelendiğinde, uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarının spor lisesi öğrencilerin E-zorbalık davranış sergileme durumları ($F=2,069$; $p>0.05$) ve E-zorbalık mağduru olma durumları ($F=.232$; $p>0.05$) ile anne eğitim durum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 10. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Mağduriyete Uğrama Durumlarının Baba Eğitimi Değişkenine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Anlamlı Fark	
E-Zorbalık	İlkokul (a)	14	1,67	,972	Betwen G.	,631	3	,210	.342	.795	-
	Ortaokul (b)	111	1,47	,722	Within G.	152,394	248	,614			
	Lise (c)	103	1,52	,677	Toplam	153,025	251				
	Üniversite (d)	24	1,55	1,247							
	Toplam	252	1,51	,780							
E-Mağduriyet	İlkokul(a)	14	2,47	1,454	Betwen G.	9,163	3	3,054	1,693	.169	-
	Ortaokul (b)	111	2,31	1,385	Within G.	447,357	248	1,804			
	Lise (c)	103	2,40	1,284	Toplam	456,519	251				
	Üniversite (d)	24	1,73	1,324							
	Toplam	252	2,30	1,348							

* $p<0,05$

Tablo 10 incelendiğinde, uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçlarının spor lisesi öğrencilerin E-zorbalık davranış sergileme durumları ($F=2,069$; $p>0.05$) ve E-zorbalık mağduru olma durumları ($F=.232$; $p>0.05$) ile baba eğitim durum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 11. Katılımcıların E-Zorbalık Davranış Sergileme ve E-Mağduriyete Uğrama Durumlarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Analizi Sonuçları

Gelir Durumu Düzeyi	N	X	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Anlamlı Fark	
E-Zorbalık	Düşük (a)	78	1,90	,799	Betwen G.	19,312	2	9,656	17,981	.000*	a-b,c; b-c
	Orta (b)	112	1,42	,702	Within G.	133,713	249	,537			
	İyi (c)	62	1,18	,698	Toplam	153,025	251				
	Toplam	252	1,51	,780							
E-Mağduriyet	Düşük (a)	78	2,89	1,529	Betwen G.	70,963	2	35,482	22,915	.000*	a-b,c; b-c
	Orta (b)	112	2,35	1,258	Within G.	385,556	249	1,548			
	İyi (c)	62	1,46	,699	Toplam	456,519	251				
	Toplam	252	2,30	1,348							

* $p<0,05$

Tablo 11'e göre araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme tutumları ve e-mağduriyete uğrama durumları gelir durumu değişkenine göre değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda tek yönlü varyans analizi sonuçları E-zorbalık davranış sergileme ($F=17,981$; $p<.05$) ve e-zorbalık mağduru olma ($F=22,915$; $p<.05$) puan ortalamalarında ekonomik gelir düzeyi açısından anlamlı farklılık göstermektedir. Farklılaşmanın kaynaklandığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma yöntemlerinden LSD testi uygulanmıştır. LSD testi sonuçları düşük gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin ($X =1,90$) en fazla zorbalık davranışı sergileyen ve en fazla E-zorbalık mağduriyetine sahip olduğunu ($X =2,89$) göstermektedir.

Öğrencilerin E-zorbalık davranış sergileme ve E-zorbalık mağduru olma durumları arasındaki ilişki tek yönlü korelasyon analizi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 12'da verilmiştir.

Tablo 12: Spor Lisesi Öğrencilerinin E-Zorbalık ve E-Mağduriyet Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

		n	p	E-Zorbalık	E-Mağduriyet
E-Zorbalık	Pearson r	252	.000	1	.332**
E-Mağduriyet	Pearson r	252	.000	.332**	1

** Korelasyon $p<.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 12'de verilen korelasyon analizine göre spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık tutumları ile e-mağduriyet düzeyleri arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü ($r=0.332$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yani katılımcıların e-zorbalık ve e-mağduriyet tutumları orta düzeyde bir ilişki ile ve anlamlı olarak birlikte artmaktadır. Değişkenlerim birbiri üzerinde açıkladıkları varyans %11,02'dir. Diğer bir ifade ile E-zorbalığın %11,02'si E-mağduriyetten kaynaklanabiliyor olabilir. Literatürde farklı sınıflamalar olmakla birlikte, genelde (.00 -.30) zayıf, (.31 -.49) orta, (.50 -.69) güçlü, (.70 -.100) çok güçlü ilişki olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Tavşancıl, 2006).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmamız spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme ve e-mağduriyet odaklı bir çalışmadır. Araştırma bulgularına göre spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık davranış sergileme düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği ve erkeklerin kızlardan daha çok e-zorbalık davranış sergiledikleri belirlenmiştir. Erkeklerin E-Zorbalık davranış sergileme puanları, kadın katılımcılardan daha yüksek ($X=1,65$), kadınların E-mağduriyete uğrama durum puanları($X=2,61$), erkeklerden daha fazla olduğu saptanmıştır($X=2,02$). Alan yazında bu sonucu destekleyen çalışmalara rastlandığı gibi (Akbulut et al., 2010; Arıcak, 2009; Dilmaç & Aydoğan, 2010; Erdur-Baker & Kavşut, 2007), farklı sonuçlar bulan çalışmalarda bulunmaktadır (Keith & Martin, 2005). Üniversite öğrencilerine yapılan bir araştırmada katılımcıların %56'sının en az bir defa e-zorbalığa maruz kaldıkları belirtmiştir (Akbulut et al., 2010).

Araştırmanın diğer bir bulgusunda sınıf değişkenine göre 2. Sınıf ($X=1,57$), ve 3. sınıf ($X=1,92$), öğrencilerinin en fazla E-zorbalık davranışı sergileyen sınıf düzeyine, 4.sınıf öğrencilerin ise en az e-zorbalık mağduriyetine maruz kalan sınıf düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($X=1,99$).

Disiplin cezası alma değişkenine göre yapılan inceleme sonucunda spor lisesi öğrencilerinin E-mağduriyete uğrama durum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p>.05$). Katılımcıların E-zorbalık davranış sergileme puan ortalamalarında disiplin cezası almış olanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı saptanmıştır ($p<.05$). Disiplin cezası almış öğrencilerin E-zorbalık davranış sergileme puanları ($X=2,67$), disiplin cezası almamış olanların ortalamalarından yüksektir($X=1,45$). Disiplin cezası gerektiren davranışlar sergileyen, arkadaşlarına, çevresine veya kendisine zarar verici olumsuz tutum sahibi öğrencilerin siber zorbalık davranışlarda bulunmayı etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu söylenebilir.

Gelir düzeyi değişkenine göre yapılan inceleme sonucunda öğrencilerin ekonomik gelir düzeyinin anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılaşmanın kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçları düşük gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin en fazla zorbalık davranışı sergilediklerini ($X=1,90$) ve en fazla E-zorbalık mağduriyetine sahip olanlarında gelir seviyesi ile doğru orantılı olduğu söylenebilir ($X=2,89$).

Günlük internette geçirilen sürenin artması e-zorbalık davranış sergileme ve e-zorbalık mağduru davranış sergilemede anlamlı farklılık gösterdiği analiz edilmiştir ($p<.05$). Sosyal medyada ve internet ortamında uzun süre zaman geçiren öğrencilerin gerçek ortamda sosyal ilişki kurmalarını zorlaştıran bir faktördür (Peker et al., 2012; Tokunaga, 2010). Bu sebeple öğrencilerin sosyalleşmesini arttıracak sportif etkinliklerin arttırılması, spor felsefesinin öğretilmesi öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olacaktır.

E-zorbalık ve E-mağduriyet düzeyleri arasındaki korelasyon analizine göre spor lisesi öğrencilerinin e-zorbalık tutumları ile e-mağduriyet düzeyleri arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü ($r=0.332$) ve anlamlı ($p<.05$) bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın diğer bir bulgusunda spor branş türü, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenleri arasında yapılan değerlendirmeler sonucunda anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır ($p>.05$).

Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde e-zorbalık davranış sergileme düzeylerinin %5.9 ile %55.3 arasında değiştiği görölmektedir.(Ayas & Horzum, 2012; Erdur-Baker & Kavşut, 2007). Dünya genelinde yapılan araştırmalarda sanal zorbalık olaylarının %10 ile %42 arasında değiştiği bulunmuştur (Kraft, 2006). Suç kavramı internet kullanımının artmasıyla farklı hukuksal gelişmeleri de beraberinde getirmiş bilişim suçları kavramını ortaya çıkarmıştır. Teknolojik gelişmelerin yeni kavramı Metaverse, diğer Türkçe tabiriyle sanal evrende yaşanacak gelişmeler ile E-zorbalık davranış sergileme türlerine tahmin edilemeyecek farklı boyutlarda, tanımı yapılmamış e-zorbalık ve e-mağduriyet türlerini beraberinde getireceği söylenebilir. Sosyal medyaya yansıyan bazı lise öğrencilerinin öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar sergilemeleri ve sınıf arkadaşlarının bu olayları akılı telefonlar aracılığıyla medyaya yansıtmaları e-mağduriyet kavramına farklı bir boyut getirmektedir. Bu durum, eğitim ortamlarının güvenliğinin yeniden gözden geçirilmesi, gerekli tedbirlerin alınabilmesi için öncelikle okullarımızda bir durum tespitinin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Öğrencilerin kendilerini okula ait hissetmeleri, okul iklimini olumlu hale getirilmesi için öğrencilerde spor ahlakı ve spor kùltürünün oluşturulması son derece önemlidir. Bu kùltür ve ahlakın oluşturulmasında sporcu, yönetici, federasyonlar, medya, öğretmenler ve ailelere önemli görevler düşmektedir (Donuk, 2012; Gümüş et al., 2016; Tanriverdi, 2012; Yıldırım, 2017).

ÖNERİLER

Okullarda E-Zorbalık mağduru öğrencilerin psikolojik destek almaları için ortamlar oluşturulmalı, öğrenci ve ebeveynleri bilinçlendirici çalışmalara önem verilmelidir. E-zorbalık davranışları engelleme amacıyla öğrencilerde spor ahlakı ve spor kùltürünün oluşturulması gerekmektedir. İhmal edilen e-zorbalık ve e-mağduriyet, sonuçları itibariyle intihara kadar giden bir sürece sebep olacağı unutulmamalıdır. Bu doğrultuda E-zorbalık konusunda okullarda yapılacak çalışmalara beden eğitimi öğretmenleri başta olmak üzere okul ve aile ortaklaşa hareket etmeleri gerekmektedir. E-mağduriyet ve E-zorbalık ile ilgili ailelere, öğretmenlere ve öğrencilere belli dönemlerde seminerler düzenlemelidir. Bilişim teknolojilerinin doğru kullanılması ve E-zorbalığın belirti ve sonuçlarının neler olduğu detaylı bir şekilde aktarılmalı ve yeni kavram olarak metaverse’ nin getireceği güncel tehlikeler detaylı anlatılmalıdır. Çalışmaya alan yazıda katkı yapmak isteyen araştırmacılar spor lisesi dışındaki farklı örneklemler grupları üzerinde e-zorbalık ve e-mağduriyet etkisi çalışılabilir. E-zorbalığı ve E-mağduriyeti belirleme ve önleme noktasında faydalı olacağı düşünölen araştırmanın spor lisesi öğrencilerine yapılmış olması bulguların sınırlılıklarını oluşurmaktadır.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir. Makalenin etik kurul izni Bayburt Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı’ndan 14/04/2021 tarihli ve E-51694156-050.99-13245 sayılı 2021/89 kararı ile alınmıştır.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada yazar katkı oranı %100’dür.

KAYNAKÇA

- Agatston, P. W., Kowalski, R., & Limber, S. (2007). Students' perspectives on cyber bullying. *Journal of adolescent health, 41*(6), S59-S60.
- Akbulut, Y., Sahin, Y. L., & Eristi, B. (2010). Cyberbullying victimization among Turkish online social utility members. *Journal of Educational Technology Society, 13*(4), 192-201. Url: <https://www.jstor.org/stable/pdf/jeductechsoci.13.4.192.pdf>
- Aktepe, E. (2013, February). Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet. In *Yeni Symposium* (Vol. 51, No. 1).
- Arıca, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research* (34).
- Ayas, T., & Horzum, M. B. (2012). On Being Cyber Bully and Victim among Primary School Students. *Ilkogretim Online, 11*(2).
- Beran, T., & Li, Q. (2005). Cyber-harassment: A study of a new method for an old behavior. *Journal of educational computing research, 32*(3), 265. <https://doi.org/10.2190%2F8YQM-B04H-PG4D-BLLH>
- Bolukbaş, K., & Kırık, A. M. (2020). Siber zorbalık bağlamında twitter fenomenleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17*(2), 944-966. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.764804>
- Bradshaw, C. P., Sawyer, A. L., & O'Brennan, L. M. (2007). Bullying and peer victimization at school: Perceptual differences between students and school staff. *School psychology review, 36*(3), 361-382. <https://doi.org/10.1080/02796015.2007.12087929>
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (17. bs.). *Ankara: Pegem Akademi*.
- Çakır, Z. (2020). The effects of the covid-19 pandemic on sports, athletes and trainers during the normalization phase. *The Online Journal of Recreation Sports, 9*(3), 45-58. <https://doi.org/10.22282/ojrs.2020.70>
- Dilmaç, B., & Aydoğan, D. (2010). Values as a predictor of cyber-bullying among secondary school students. *International Journal of Social Sciences, 5*(3), 185-188.
- Donuk, B. (2012). Spor ahlakı ve fair play. *Din ve Hayat Dergisi, Tdv Yayınları, 17*(1), 68-71.
- Erdur-Baker, Ö., & Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*(27).
- Gençdoğan, B., & Çikrikci, Ö. (2015). Reliability and validity studies of the Turkish version of the e-bullying scale (e-BS) and e-victimization scale (e-VS)/E-zorbalık ölçeği ve e-mağduriyet ölçeğinin Türkçe formlarının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 11*(1), 359-373. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/63427>
- George, D., & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference (p. Pearson).
- Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi, 2*(2), 105-120. <https://doi.org/10.17932/IAU.EJNM.25480200.2018.2/2.105-120>
- Gümüş, H., Saraçlı, S., Karakullukçu, Ö. F., Doğanay, G., & Serkan, K. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde fair play kavramı. *International Journal of Sport Culture Science, 4*(Special Issue 2), 430-438. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/225965>

- Hinduja, S., & Patchin, J. J. R. J. (2005). Research summary: Cyberbullying victimization. Preliminary findings from an online survey of Internet-using adolescents. *27*, 2006.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler In (*trans.: Scientific research method: concepts, principles, techniques*) 7. Printing, 3A Research Education, Danışmanlık Ltd. Com., Ankara.
- Kayısoğlu, N. B., Altinkök, M., Temel, C., & Yüksel, Y. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük İli Örneği. *International Journal of Social Sciences Education Research*, *1*(3), 1045-1056.
- Keith, S., & Martin, M. E. (2005). Cyber-Bullying: creating a culture. *Reclaiming children youth, The Journal of Strength-based Interventions*, *13*(3), 224-228.
- Kiliç, S. (2016). Cronbach's alpha reliability coefficient. *Psychiatry and Behavioral Sciences*, *6*(1), 47.
- Kowalski, R. M., & Limber, S. P. (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of adolescent health*, *41*(6), S22-S30. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.08.017>
- Kraft, E. (2006). Cyberbullying: A worldwide trend of misusing technology to harass others. *WIT Transactions on Information Communication Technologies*, *36*, 155-166.
- Lam, L. T., & Li, Y. (2013). The validation of the E-Victimisation Scale (E-VS) and the E-Bullying Scale (E-BS) for adolescents. *Computers in Human Behavior*, *29*(1), 3-7. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.06.021>
- Mayda, F. A. (2020). Jane Addams' in Unutulmuş Mirasını Hatırlamak: Sosyal Hizmet Uygulaması Bağlamında Sporun Gücü ve Potansiyeli Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *31*(3), 1278-1306. <https://doi.org/10.33417/tsh.653350>
- Mystakidis, S. (2022). Metaverse. *Encyclopedia*, *2*(1), 486-497 Erişim Tarihi: 01.03.2022, Url: <https://www.mdpi.com/2673-8392/2/1/31>
- Ozdamar, K. (2010). Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi-2. 7. Baskı. *Eskisehir: Kaan Kitabevi*.
- Pehlivan, Z., & Konukman, F. (2004). Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *2*(2), 49-53. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000028
- Peker, A., Eroğlu, Y., & Çitemel, N. (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, *9*(1), 205-221.
- Raskauskas, J., & Stoltz, A. D. (2007). Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. *Developmental psychology*, *43*(3), 564.
- Rivers, I., Poteat, V. P., Noret, N., & Ashurst, N. (2009). Observing bullying at school: The mental health implications of witness status. *School Psychology Quarterly*, *24*(4), 211.
- Semerci, A. (2017). Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyet durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *25*(4), 1285-1300. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/330482>
- Strom, P. S., & Strom, R. D. (2006). Cyberbullying by adolescents: A preliminary assessment. *The Educational Forum*,

- Şahin, T., & Gonen, M. (2020). The Perceived Stress Levels During COVID-19 Quarantine Periods and Physical Activity and Exercise. *Ambient Science*, 7. <http://doi.org/10.21276/ambi.2020.07.sp1.oa30>
- Tanriverdi, H. (2012). Spor ahlaki ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies. Publication of Association Esprit, Société et Rencontre Strasbourg/FRANCE*, 5(8), 1071-1093.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in human behavior*, 26(3), 277-287. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.11.014>
- Whithead, M. (1998). Sport, Ethics and Education. *Sport, Education Society*, 3(2), 239.
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, Internet use, and personal characteristics. *Journal of adolescence*, 27(3), 319-336. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.03.007>
- Yıldıran, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 3-16. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/292363>
- Yıldırım, M. (2017). Üniversitelerde okul ve kulüp takımlarında oynayan sporcuların sporda fair-play anlayışlarının belirlenmesi (eskişehir osmangazi üniversitesi örneği).